

Henrik Sienkiewicz je jel nabirati gradivo za nov zgodovinski roman iz življenja XVII. stoletja, čigar poglavitni junak bo kralj Jan Sobieski. Ta roman izide najpoprej v angleškem prevodu v enem sočasnih angleških časopisov, katerega uredništvo, ako se sme verjeti poljskim listom, je pripravljeno plačati kot honorar po 1 šiling (približno eno krono) za besedo, torej 8 do 10 kron za vrsto. V takih razmerah se pisatelj pač lahko razvija. Svoje romane, med njimi znano trilogijo „Z ognjem in mečem“, „Potop“ in „Pana Volodijevskega“, „Križarje“ in nekatere doslej še ne izdane spise je prodal Sienkiewicz za dōbo dvajsetih let varšavski knjigarni Gebethner in Wolf za 70.000 rubljev.

Poljski modernisti. Glava nove „moderne“ med Poljaki je Stanisław Przybyszewski, žarek in ognjevit talent, izreden stilist in globok lirik, ki pa se je popolnoma enostransko vdal modernim strujam. Njegova beseda je muzikalna in čarobna, a temna in čudna. Kot urednik lista „Życie“ je zbral okoli sebe več mladih pisateljev, ki so mu slepo sledili in ga posnemajo ne le v vrlinah, ampak tudi v napakah. Tudi v poljskem slovstvu so hoteli „moderni“ narediti hipen preobrat, a so podlegli, ker ima Poljska ravno v novejši dōbi mnogo izvrstnih pisateljev, ki stojé na vrhuncu sodobnega slovstva. Realistični in zgodovinski roman v pesništvu cvete v Poljski in ne kaže nikakih znamenj propada, dokler delujejo Sienkiewicz, Marija Konopnicka, Reymont, Dąbrowski, Weyssenhoff, Żeromski, Bolesław Prus in Eliza Orzeszko. Zato pa Poljaki niso čutili potrebe dekadentnih „reform“, in „modernisti“ s svojima listoma „Życie“ in „Strumienie“ so propadli. Vse poljsko občinstvo z majhnimi izjemami je pokazalo toliko antipatijo do dekadentizma, da je „Krakowska satanična šola“ bila kmalu čisto osamljena. Zdaj so pa pokazali zopet znamenje življenja: Zbor najodločnejših modernih je izdal knjigo „Kraków“, v kateri so objavili svoje proizvode najodličnejši poljski slovstveni secesionisti. „Kraków“ je uredil Wyśpiański. Ne more se reči, da bi ti „novostrujarji“ imeli mnogo skupnega. Edini so le v negaciji one umerjene in trezne lepote, po kateri je doslej hrepenel omikani estetični čut. V „Krakowu“ pa se nam predstavljajo v bujnem neredu satanisti, neoromantiki, impresionisti, mistiki, pristaši „gole duše“, dekadenti, simbolisti, popisovatelji „novega drhtenja“ — sploh individualisti, ki hočejo biti izvirni in nečejo pripadati nikaki stranki. Vsakdo je svoj ženij in svoja stranka. „Kraków“ sam o sebi pravi, da „krakowska umetniška plejada in literarna šola ni velika rodbina, spojena po sorodstvu duha, ampak je le roj individualnosti in kontrastov. Vzrasla je pod različnimi vplivi; ogromna je torej razlika med duhovi — nimajo skupnega vzora in različna jim je vera.“ Marsikaj izvirnega in lepega imajo ti mladi talenti, a stalne zmage si vendar ne bodo priborili.

Umetniški dom v Krakovu. Poljska umetnost je zadnja desetletja napredovala do visoke stopinje popolnosti. Zlasti poljski slikarji — da imenujemo le Matejka in Siemiadźkega — so si pridobili svetovno slavo. Velika navdušenost za lepo umetnost je rodila med Poljaki že pred sedeminštridesetimi leti „Towarzystwo przyjaciół sztuk pięknych“ (društvo prijateljev lepih umetnosti), v katerem niso bili le umetniki, ampak tudi podpiratelji umetnosti. Prvi predsednik temu društvu je bil duhovnik Władysław Sanguszko. Že izpočetka je skrbelo to društvo za prostore, kjer so se slike razstavljale. Mnogo let je v to svrhu služil del škofijskega dvorca. Letos pa je to društvo postavilo „Umetniški dom“, lepo zgradbo, ki bo služila razstavam poljskih umetnikov. Dne 11. velikega travna je bila zgradba slovesno otvorjena in posvečena v pričo zastopnikov cerkve, vlade in mnogobrojnih umetnikov. Sedanji predsednik grof Edward Raczyński je opisal zgodovino zgradbe, ki se je dovršila s prispevki dežele, mesta Krakova in s prostovoljnimi darovi poljskega naroda. Nato je blagoslovil stavbo prelat Krzemieński, ki je v svojem govoru poudarjal veliko kulturno nalogo lepe umetnosti. Umetnost mora težiti po plemenitih idealih. Zidovi te zgradbe so posvečeni, rekel je govornik, zato pa v njej ne sme biti mesta nikdar za umetniške izdelke, ki bi žalili vero in nramnost. Priporočal je poljskim umetnikom, da naj vkljub nasprotnim modernim tokom delujejo vedno v tem duhu. Takoj se je otvorila razstava, ki šteje sedaj okoli dvestopetdeset umetnih del. Svetloba je izborna, in cela zgradba od poljskih umetnikov ukusno okrašena.

Nekaj misli grofa Tolstega. Nedavno je obiskal grofa Tolstega na njegovem domu A. White, poslanik Združenih severno-ameriških držav na Nemškem. Dva črno oblečena služabnika sta ga peljala v lep salon. Kmalu je bil poklican v delavnico grofa Tolstega. White je bil iznenaden: Zdelo se mu je, da je vstopil v kmečko koč, in da sedi pred njim na neokretnem stolu navaden seljak. A to je bil Tolstoj. V razgovoru je povedal Tolstoj več svojih posebnih misli. Rekel je, da sam sebi ne priznava pravice do nagrade za svoje knjige, ker sploh ne priznava, da bi pisatelj imel lastninsko pravico do svojih duševnih proizvodov. Grofinja je bila nasprotnega mnenja. Tolstoj jo je pa zavrnil, da ženske niso zmožne tolike požrtvovalnosti kakor moški. Mož žrtvuje i rodbino svoji misli, česar žena ne more. Tolstoj ni pristaš ženske emancipacije. Ko mu je White pravil, da ima ženska v Združenih državah že skoro iste pravice kakor moški, je Tolstoj rekel, da se naj dajo ženi pač družabne pravice, a ne politične. Žena ni možu enaka, če se meri ž njim po najvišjih duševnih zmožnostih. V vsem je konservativna. O ruski razkolni cerkvi je rekel

Tolstoj, da je sedaj v prehodnem stanju, da mora kmalu nastopiti v nji reformacija, in da mora opustiti preganjanje drugovercev. „Kdaj pa napoči Rusiji svoboda?“ vpraša White. „Svoboda zasije Rusiji kmalu“, odgovori Tolstoj, „in ne bo nastopala polagoma v razvoju, pretrganem z reakcijami. Prememba napoči naglo, z veliko silo.“ O ruskih vseučiliščih je rekel Tolstoj, da je na njih zabranjena vsaka svoboda. Mladim profesorjem, ki hočejo govoriti odkritosrčno, se brani vsak prostejši uk, in v veliko nevarnost bi prišli, če bi naravnost povedali, kar mislijo. Izmed novjših slovstvenikov čisla Maupassanta in Balzaca; Daudeta in Zole ne mara. Ko sta srečala pogrebni sprevod, rekel je Tolstoj: „Če vse dobro preudarimo, je misel na smrt mnogo tolažljivejša, kakor oni nazor, ki pravi, da človek popolnoma izgine, in ‚memento mori‘ je dobro načelo za življenje.“ White se je čudil, da je Tolstoj pri vsej svoji svobodomiselnosti vendar jako nestrpen. Če kdo izrazi drugačno misel, kakor on, jo ostro zavrača in se trmoglavno drži svojih nazorov.

Časnikarski jubilej. L. 1902. bo dvesto let, odkar izhajajo časniki v Rusiji. Ker je pa prvi list začel izhajati v Moskvi, je bibliografično društvo moskovskega vseučilišča sklenilo, da slovesno praznuje ta jubilej. Zlasti namerava prirediti v grudnu l. 1902. slovesne seje, kakor tudi razstavo vseh časopisov, ki so doslej izhajali v Rusiji, ako bo mogoče, s slikami urednikov in odličnih sotrudnikov. Za prireditev razstave namerava društvo pridobiti nekatere urednike, izdajatelje časnikov in učena društva. Za časa jubileja bodo izhajale „Vedomosti o vojennyh i inyh delah“ v prvotni obliki; dalje izide popis vseh bivših in sedaj izhajajočih ruskih

časopisov s posnetki njih prvih števil in s slikami urednikov; do jubileja nameravajo dovršiti znano delo Pekarskega, v katerem imajo biti opisane vse tiskovine, ki so izšle za časa Petra Velikega. Izrekla se je tudi želja, da bi se proslavil jubilej s kakim dobrim delom: osnovati hočejo zaklad, iz katerega bi v slučaju potrebe dobivali pomoč časnikarski sotrudniki.

Hrvaška umetnost. Prošli mesec sta v Splitu razstavila svoje slike gg. Vidović in Lalić, mlada splitska umetnika, v krasno prirejenem foyeru tamošnjega gledališča. Vidovića je hvalila kritika kot pejzažista, Lalića pa kot portretista. — V Zagrebu pa je od 1. vel. travna v umetniškem paviljonu razstava slik odličnih slikarjev Medovića in Ivekovića. O tej znameniti izložbi sporočimo več prihodnjič.

Jovan Ilić. Srbska književnost je izgubila sivolasega pesnika, ki je poleg največjih novjših srbskih pesnikov: Njegoša, Branka Radičevića in Sarajlije mnogo let deloval na slovstvenem polju. Jovan Ilić je bil rojen dne 15. vel. srpana 1823, a je umrl 25. sušca t. l. Njegove pesmi imajo čisto naroden značaj: Izpolnjeval je slovstveno oporoko Vuka Karadžića. „Srpska Književna Zadruga“ je izdala njegove „Pesme“. Nekaj posebnega je, da so tudi trije njegovi sinovi: Milutin, Dragutin in Vojislav srbski pesniki.

Nemške prevode spisov P. L. Colome izdaja samo nemško založništvo „Vita“ v Berlinu. Romana „Malenkosti“ se je v kratkem času razprodalo dvanajst izdaj.

Kitajski igravci.